

Луцький район

Луцька міська територіальна громада

Департамент освіти Луцької міської ради

КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників

Луцької міської ради»

Луцький навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа

I-II ступенів №24 - технологічний ліцей»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ВАРІАТИВНИЙ МОДУЛЬ «ХОРЕОГРАФІЯ»
1-4 КЛАСИ

Редько Руслана Ігорівна

Луцьк 2022

УДК 373.3.016:793

РЗЗ

Редько Руслана Ігорівна

Навчальну програму (варіативний модуль «Хореографія» 1-4 класи) адаптовано відповідно до програми «Хореографія» для середньої загальноосвітньої школи (1-4 класи), рекомендованою Міністерством освіти і науки України (лист МОН України №1/11 від 04.09.2002р.). Містить в собі навчально-тематичний план на кожен рік навчання, зміст програми та прогнозований результат.

Призначена для вчителів хореографії закладів загальної середньої освіти.

Рецензенти:

Косаковська Л.П., кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри хореографії Волинського національного університету імені Лесі Українки

Соколова Г.С., заслужений працівник культури України, методист з хореографії Луцького Палацу учнівської молоді, керівник гуртка народного художнього колективу ансамблю народного танцю «Радість»

Матвійчук О.Є., консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Луцької міської ради»

Схвалено методичною радою Луцького навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів №24-технологічний ліцей»

Протокол №3 від 08.12.2021р.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
1 КЛАС	
Початковий рівень, перший рік навчання	
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	8
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	9
ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ	11
2 КЛАС	
Початковий рівень, другий рік навчання	
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	12
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	13
ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ.....	15
3 КЛАС	
Початковий рівень, третій рік навчання	
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	16
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	17
ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ.....	18
4 КЛАС	
Основний рівень, перший рік навчання	
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	19
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	20
ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ.....	21
Додатки.....	22
Список використаних джерел	24

Пояснювальна записка

У системі художньо - естетичної освіти учнів хореографія давно стала найпоширенішим видом мистецтва, засобами якого ефективно формується моральна та естетична культура людини, підвищується її духовний рівень, розкриваються шляхи для самовдосконалення.

У процесі активної художньо - творчої діяльності, складовою якої є танцювальна діяльність, відбувається всебічний розвиток дитини; розвиток її творчого потенціалу, зростає естетичний, моральний, інтелектуальний, особистісний рівні. Струнка постава, легка хода, звичка до фізичної активності, сформовані в дитинстві, стають запорукою міцного здоров'я протягом усього життя. Велике значення хореографії полягає й у виробленні художнього смаку та відчуття гармонійності, краси навколишнього світу. Саме ці виховні функції сьогодні виходять на перший план в роботі навчально-виховних закладів.

Мета хореографічного навчання у закладах загальної середньої освіти - сприяти естетичному вихованню і фізичному розвитку здобувачів освіти.

Програма розрахована на розв'язання таких завдань:

- ознайомлення дітей з різними видами танцювального мистецтва та доступною термінологією відповідного хореографічного напрямку;
- формування навичок виконання хореографічних рухів, які відповідають віковим особливостям та індивідуальним можливостям дітей;
- сприяння розвитку вміння вільно володіти своїм тілом;
- навчання співвідносити рухи з характером музики, розвивати силу та еластичність різних груп м'язів, здійснювати профілактику та корекцію окремих анатомо-фізіологічних відхилень;

- розвиток вміння орієнтуватись у просторі під час виконання різних видів музично-ритмічних рухів, самостійно перешиковуватись і виконувати композиційні малюнки ;
- розвиток вміння емоційно переживати ігрову ситуацію в танці, знаходити індивідуальну пластику для розкриття музично -рухового образу, заохочувати до вільної імпровізації під час складання власних танцювальних форм, привертати увагу до краси власних рухів;
- залучення дітей до національної народної творчості , знайомити з композиційними різновидами українського танцю ;
- виховання інтересу до танцювальної діяльності, розвиток естетичних почуттів та художнього смаку, формування навичок культури поведінки та культури одягу, виховання морально - вольових якостей.

Навчальна програма передбачає початковий та основний рівні, чотири роки навчання:

1 клас –початковий рівень, перший рік навчання- 35 годин на рік,1 година на тиждень

2 клас –початковий рівень, другий рік навчання- 35 годин на рік,1 година на тиждень

3 клас- початковий рівень, третій рік навчання- 35 годин на рік, 1 година на тиждень

4 клас- основний рівень, перший рік навчання- 35 годин на рік, 1 година на тиждень

Матеріал зазначеної програми складається з таких розділів:

«Ритміка», «Танцювальна абетка»(елементи і вправи класичного, народного, бального танців), «Танці»(танцювальний репертуар) .

Програма кожного року навчання містить матеріал з усіх трьох розділів за принципом поступового ускладнення. Дотримуючись їх змісту, педагоги можуть творчо підходити до проведення занять, керуючись загальними навчально - виховними завданнями.

У розділі «Ритміка» опрацьовуються ритмічні вправи, музичні ігри, музичний матеріал для слухання музики. Окрім того, подано колективно-порядкові вправи як організуючий компонент для подальшого засвоєння танцювальної лексики та вміння орієнтуватися в залі, а згодом на сцені.

Розділ «Танцювальна абетка» передбачає вправи екзерсису класичного та українського танців. Запропоновані у розділі вправи сприятимуть формуванню правильної постави, координації рухів. Вправи екзерсису класичного танцю використовуються з виховною метою. Вони надають тілу і рухам дитини легкості, гнучкості, зміцнюють м'язи, що необхідно при виконанні як народних, так і сучасних танців.

У розділі «Танці» представлені танцювальні елементи, етюди та танці для масового виконання. До етюдів включено окремі епізоди, що складаються з танцювальних елементів українських, сучасних та бальних танців, необхідних для вивчення. При виконанні етюдів важливо надавати дітям можливість творчо самовиразитися: підтримувати творчу самостійність, заохочувати їх фантазію, що в цілому сприяє розвитку артистичності учнів.

Програма передбачає дати учням початкову хореографічну підготовку, виявити нахили дітей і задовольнити їх потребу в руховій активності; розвинути почуття ритму, хореографічну виразність, координацію рухів і на цій основі виховувати художній смак, уміння повноцінно сприймати мистецтво танцю.

Навчальна програма створена на основі навчально-методичного посібника для вчителів хореографії (1-4кл.) «Танцюйте з нами» Аліса Тараканова – Вінниця: Нова книга, 2010р., рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист МОН України №1/11 від 04.09.2002р.).

Учитель хореографії в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчальних годин на вивчення окремих тем програми, враховуючи рівень підготовки, інтереси учнів, стан матеріально-технічної бази закладу, в якому працює.

1 КЛАС

Початковий рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин
Вступ	2
Розділ 1. «Ритміка»	3
1.1.Колективно-порядкові вправи	1
1.2.Ритмічні вправи	1
1.3.Виразальні засоби музики	1
Розділ 2. «Танцювальна абетка»	12
2.1.Вправи класичного екзерсису обличчям до станка	7
2.2.Вправи класичного екзерсису на середині зали	5
Розділ 3. «Танці»	16
3.1. «Полька - перші кроки»	8
3.2. «У ритмі музики»	8
Підсумок	2

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год)

Знайомство з дітьми. Бесіда про зовнішній вигляд на уроці. Інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності.

Хореографія як вид мистецтва. Основні види хореографічного мистецтва (класичний, народний, бальний, сучасний).

Розділ 1. «Ритміка» (3 год)

1.1.Колективно-порядкові вправи. (1год)

-Шикування дітей в танцювальному класі: з ліній в коло, з кола по лініях, з кола до станка, від станка по лініях.

-Розминка по колу: крок з носка, на п'ятках, на півпальцях, внутрішній та зовнішній стороні ступні, танцювальний низький крок, крок «лелека», галоп.

1.2.Ритмічні вправи. (1год)

- Вистукуючі комбінації різних ритмічних малюнків за допомогою рук і ніг (окремо кожен учень чи учениця та в парах).

1.3.Виразальні засоби музики. (1 год)

- Темпи музики: повільно, швидко, помірно, дуже швидко.
- Танцювальна гра «Частини тіла».
- Руханка «Соку, бачу, віра».

Розділ 2. «Танцювальна абетка» (12 год)

2.1.Вправи класичного екзерсису обличчям до станка. (7год)

- Позиції ніг: 1, 2, 3, 6.
- Напівприсідання на двох ногах (демі пліє), не відриваючи п'яти від підлоги за 1, 2, 3 позиціях ніг.

- Висування ноги на підлозі(батман тандю) вбік, вперед, назад з 1 позиції ніг.
- Напівколовий рух ногою за точками із зупинками: вперед-бік; вбік-назад (демі ронд де жамб партер).
- Піднімання на півпальці обох ніг (релеве) за 1, 2, 3, 6 позиціях ніг.
- Перегинання корпусу.

2.2.Вправи класичного екзерсису на середині зали. (5год)

- Позиції рук: 1, 2, 3, підготовча.
- Стрибки на двох ногах (соте) за 6 позицією ніг.
- Плавний рух руками (пор де бра) №1, №2.
- Уклін для хлопців та дівчат.

Розділ 3. «Танці» (16 год)

3.1.Танцювальний етюд «Полька - перші кроки». (8год)

- Танцювальний крок з носка.
- Підскоки.
- Приставний крок з хлопавками.
- Перехресний хід з витягуванням ноги на носок.
- Основний крок польки.

3.2.Танцювальний етюд «У ритмі музики». (8год)

- Ритмічні рухи сучасного танцю.
- Імпровізація під музику.

Підсумок (2год)

Включає два підсумкові заняття в кінці кожного семестру, де підбивається підсумок досягнень кожного учня.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учень, учениця повинні знати і розуміти:

- що виражальні засоби музики впливають на ритмічну структуру танцювального руху;
- як підготувати м'язовий апарат до виконання вправ екзерсису на середині залу;
- як закріплювати м'язову пам'ять на середині залу та біля станка;
- основні позиції (для ніг і рук) для подальшого виконання танцювальних вправ і елементів.

Учень, учениця повинні вміти і застосовувати:

- як орієнтуватися у просторі в різних перебудовах;
- розрізняють і виконують рухи відповідно до ритму під запропонований музичний матеріал;
- адекватно реагують на розмір та характер музичного твору;
- виконують колективно-порядкові вправи і перебудови;
- починають та закінчують танцювальний рух із початком і закінченням звучання музичного супроводу.

Учень, учениця мають набути:

- виконання танцювальних рухів, вправ, поклонів за вимогою педагога;
- імпровізації під музику.

2 КЛАС

Початковий рівень, другий рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Протягом 2-го року навчання повторюється матеріал, пройдений в 1-му класі, але у дещо прискореному темпі, вправи виконуються уже біля станка, у нескладних танцювальних комбінаціях. Додатково визначаються елементи рухів бального танцю, а також інший танцювальний матеріал.

Розділ, тема	Кількість годин
Вступ	1
Розділ 1. «Ритміка»	4
1.1.Колективно-порядкові вправи	2
1.2.Ритмічні вправи	1
1.3.Виразжальні засоби музики	1
Розділ 2. «Танцювальна абетка»	9
2.1.Вправи класичного екзерсису біля станка (одна рука на станку)	5
2.2.Вправи класичного екзерсису на середині зали	4
Розділ 3. «Танці»	17
3.1. Бальні танці: «Вальс»	7
3.2.Бальні танці: «Ча-ча-ча»	10
Підсумок	4

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (1 год)

Бесіда про зовнішній вигляд на уроці. Інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності.

Розділ1. «Ритміка» (4 год)

1.1.Колективно-порядкові вправи. (2год)

- Шикування дітей в танцювальному класі з ліній в коло, з кола по лініях, з кола до станка, парами.
- Розминка по колу, крок з носка, на п'ятках, на півпальцях, внутрішній та зовнішній стороні ступні, танцювальний низький крок, підскоки, галоп.

1.2.Ритмічні вправи. (1 год)

- Вистукуючі комбінації різних ритмічних малюнків за допомогою рук і ніг (окремо кожен учень чи учениця та в парах).

1.3. Виразальні засоби музики. (1год)

- Музичний розмір $\frac{3}{4}$.
- Танцювальний жанр «Вальс».

Розділ 2. «Танцювальна абетка» (9год)

2.1.Вправи класичного екзерсису біля станка (одна рука на станку). (5год)

- Глибоке присідання (гранд пліє) з відривом п'яток від підлоги за 1, 2, 3 позиціях ніг.
- Маленький кидок ногою(батман тандю жете) з 1 позиції ніг: вперед, вбік, назад.
- Переведення працюючої ноги (пассе пар тере).
- Коловий рух ногою вперед, назад за точками (ронд де жамб партер:ан деор, ан дедан).

- Сюр ле ку де п'є (положення ноги на гомілці).

2.2.Вправи класичного екзерсису на середині зали. (4год.)

- Пози: фас, епольман ефа се, епольман круазе (вперед, назад).
- Плавний рух руками (пор де бра) №3.
- Стрибки соте за 1, 2, 3 позиціях ніг.
- Шонжман .
- Уклін для хлопців та дівчат: положення рук за спиною для хлопчиків, для дівчаток - на спідничках.

Розділ 3. «Танці» (17 год)

3.1. Бальні танці: «Вальс». (7год)

- Підготовка ступні до основного кроку вальсу.
- Основні положення рук та корпусу у повільному вальсі. Положення рук «хрестом».
- Маленький квадрат.
- Великий квадрат.

3.2.Бальні танці: «Ча-ча-ча»(10год)

- Основний крок «Ча-ча-ча».
- Крок «ню юрк».
- Крок-поворот.
- Положення рук в парі під час виконання учбової комбінації.
- Танцювальні комбінації, з вивчених рухів.
- Руханки.
- Імпровізація під музику.

Підсумок (4 год)

Включає чотири підсумкові заняття вкінці кожної чверті, де підводиться підсумок досягнень кожного учня.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учень, учениця повинні знати і розуміти:

- назви вправ із системи класичного танцю
- музичні розміри та темп музичного твору;
- як орієнтуватися в просторі;
- коли починати і закінчувати рух під музичний супровід.

Учень, учениця повинні вміти і застосовувати:

- виконують вправи біля станка та на середині зали;
- володіють координацією рухів і вправ біля станка та на середині зали;
- передають через танцювальні рухи зміст та образ музичного твору;
- самостійно виконують рух та вивчені вправи під музику.

Учень, учениця мають набути:

- розбиратися в основних розбіжностях танцювальних елементів бального танцю;
- виконувати всі ритмічні завдання в прискореному темпі;
- мати уявлення про музичні розміри.

3 КЛАС

Початковий рівень, третій рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Повторюється весь матеріал, вивчений раніше, але дещо прискорюється темп - вправи виконуються у нескладних танцювальних комбінаціях. Крім того, додатково вивчається інший танцювальний матеріал.

Розділ, тема	Кількість годин
Вступ	1
Розділ 1. «Ритміка»	3
1.1.Колективно-порядкові вправи	1
1.2.Ритмічні вправи	2
Розділ 2. «Танцювальна абетка»	10
2.1.Вправи класичного екзерсису біля станка	3
2.2.Вправи класичного екзерсису на середині зали	5
2.3.Вправи народно-сценічного танцю біля станка	2
Розділ 3. «Танці»	17
3.1 Танцювальні жанри.	2
3.2. Сучасний танець	15
Підсумок	4

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (1 год)

Бесіда про зовнішній вигляд на уроці. Інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності.

Розділ 1. «Ритміка» (4 год)

1.1.Колективно-порядкові вправи. (1год)

- Шикування дітей в танцювальному класі з ліній в коло, з кола по лініях, з кола до станка, парами.

1.2.Ритмічні вправи. (1год)

- Музичний розмір 3/8, 6/8, ритмічний рисунком з тріолями.

Розділ 2. «Танцювальна абетка» (10 год)

2.1.Вправи класичного екзерсису біля станка. (3год)

- Піднімання ноги на 90 градусів (релеве лян).
- Кидки ногою вперед, вбік, назад (гранд батман жете) з 3 позиції ніг.
- Батман тандю піке з 3 позиції ніг.

2.2.Вправи класичного екзерсису на середині зали. (5год)

- Пози 1-го,2-го і 3-го арабесків із відокремленням ноги від підлоги на 45 градусів.
- Плавний рух вперед, назад (тан ліе).
- Па де буре.
- Балянсе.
- Крок-стрибок « па шассе».

2.3.Вправи народно-сценічного танцю біля станка. (2год)

- Виведення ноги на носок-каблук-носок з 3 позиції ніг вперед, вбік, назад.
- Чосанка з поворотом від станка.

Розділ 3. «Танці» (17год)

3.1. Танцювальні жанри. (2год)

- Розширення уявлення про танцювальні жанри: гавот, менует, полонез.
- Ознайомлення з одним із стилів сучасної хореографії: шафл.

3.2. Сучасний танець. (15 год).

- Основні рухи сучасного напрямку шафл:
основний крок, дабл крос, косичка, рух хрестом з виходом на п'ятки.
- Етюд з основних вивчених рухів.
- Імпровізація .

Підсумок (4 год)

Включає чотири підсумкові заняття вкінці кожної чверті, де підбивається підсумок досягнень кожного учня.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учень, учениця повинні знати і розуміти:

- різноманітні музичні розміри та темпи музичного твору;
- самостійно визначати танцювальні жанри.

Учень, учениця повинні вміти і застосовувати:

- виконують комплекс вправ біля станка та на середині зали;
- розрізняють вправи класичного екзерсису від вправ народно-сценічного;
- володіють виконавською технікою і самостійно виконують танцювальні рухи під запропонований музичний супровід.

Учень, учениця мають набути:

- самостійно виконувати вивчений танцювальний етюд під будь-який інший музичний супровід.

4 КЛАС

Основний рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Повторюються усі вивчені вправи, але у більш прискореному темпі й у різних комбінаціях. Додатково розучується інший танцювальний репертуар.

Розділ, тема	Кількість годин
Вступ	1
Розділ 1. «Ритміка»	2
1.1.Колективно-порядкові вправи	1
1.2.Ритмічні вправи	1
Розділ 2. «Танцювальна абетка»	5
2.1. Вправи класичного екзерсису біля станка	1
2.2.Вправи народно-сценічного екзерсису біля станка	4
Розділ 3. «Танці»	23
3.1. Рухи народно-сценічного танцю	10
3.2. Постановка танцю за вибором	13
Підсумок	4

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (1 год)

Бесіда про зовнішній вигляд на уроці. Інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності.

Розділ 1. «Ритміка» (2 год)

1.1.Колективно-порядкові вправи. (1год)

- Шикування дітей в танцювальному класі з ліній в коло, з кола по лініях, з кола до станка, парами.

1.2.Ритмічні вправи. (1год.)

- Вистукуючі комбінації різних ритмічних малюнків за допомогою рук і ніг (окремо кожен учень чи учениця та в парах).

Розділ 2. «Танцювальна абетка» (5 год)

2.1. Вправи класичного екзерсису біля станка. (1год)

- Повторення вивчених комбінацій біля станка у третьому класі.

2.2.Вправи народно-сценічного екзерсису біля станка. (4год)

-Пасе.

- Ковзний рух ноги в усіх трьох напрямках з відриванням її на 45 градусів.

- Каблучний батман з 3 позиції ніг.

Розділ 3. «Танці»

3.1. Рухи народно-сценічного танцю. (10 год)

-Припадання.

-Упадання.

- Вихилясник.

- Проста вірьовочка.

- М'ячики. Парні рухи.

- Танцювальна комбінація народно-сценічного танцю з вивчених рухів.

3.2. Постановка танцю за вибором дітей. (13год)

- Вибір танцю з тих танцювальних жанрів, які вивчали з першого по четвертий клас з додатково вивченими танцювальними рухами.

Підсумок (4 год)

Включає чотири підсумкові заняття вкінці кожної чверті, де підбивається підсумок досягнень кожного учня.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учень, учениця повинні знати і розуміти:

- роль хореографії у житті людини та особистому житті;
- назви всіх танцювальних вправ, рухів, що вивчали протягом навчання за 4 роки;
- танцювальні жанри.

Учень, учениця повинні вміти і застосовувати:

- виразно та ритмічно, правильно та вільно виконувати вивчені елементи класичного, народного, бального та сучасного танців;
- практично використовувати набуті знання у різних видах хореографічної діяльності;
- аналізувати, порівнювати виконання танців різного походження, стилю та напрямку.

Учень, учениця мають набути:

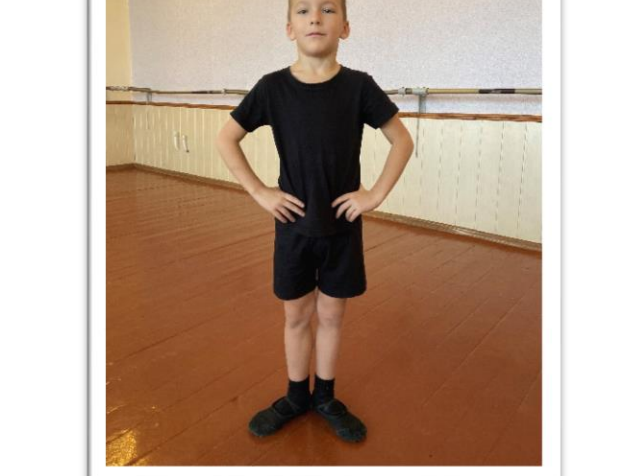
- самостійно виконувати вивчений танцювальний номер під музичний супровід.

Додатки

Орієнтований музичний матеріал для занять з класичного танцю

1. Глієр. Танець (демі пліє).
2. П. Чайковський. Вальс з балету «Спляча красуня» (пліє).
3. В. Мураделі. Студентський вальс. (батман тандю)
4. Р. Глієр. «Пиццикато» з балету «Мідний вершник» (батман тандю жете).
5. П. Чайковський. Полька. (пассе).
6. В. Шпачек. Гавот. (релєве).
7. М. Глінка. Фрагмент з опери «Руслан і Людмила» (соте).
8. П. Чайковський. Фрагмент з балету «Лебедине озеро» (ешаппе).
9. Т. Хренніков. Вальс. (пор де бра).
10. Ф. Крейслер. Вальс. (арабеск, таліє).
11. П. Чайковський. Сладкие грезы. (рон де жамб пар тер).

Список використаних джерел

- 1.А. Тараканова. Танцюйте з нами. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2010. - 160с., нот, іл.
- 2.А. Тараканова. Хореографія. Програма для середньої загальноосвітньої школи(1-4 класи).Рекомендовано Міністерством освіти і науки України лист МОН України від 04.09.2002р.
№1/11-2960
- 3.Ваганова А.Я. Основы классического танца. Издание 6. - Спб.: Издательство «Лань», 2000
4. В. Э. Мориц, Н. И. Тарасов, А. И. Чекрыгин. Методика классического тренажа. — Спб.: Издательство «Лань», 2000. -384 с
- 5.Г.Дени,Л.Дассвиль .Все танцы.-Київ "Музична Україна",1983.
- 6.Журнал «Початкова школа» : науково-методичний журнал. - Київ, 1969. – Виходить щомісячно 2008р. №9- 11 Рижова Т. В. Уроки музики. 2 клас.
8. Косаковська Л. П. Хореографія / Л. Косаковська // Енциклопедія історії України: Т. Україна – українці. Кн. 1. / редкол.: В.А. Смолій (голова), Г.В Боряк, Я.В.Верменич та ін.; ред. рада: В.М. Литвин (голова) та ін.; НАН України, Ін-т іст. України. - К.: Наук. думка, 20018. - с.400 – 407.
9. Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів: Художньо-естетичний напрям / Укл. О.В.Биковська, І.О.Василянська, О.О.Волкова та ін. – К.: Грамота, 2008. – Вип.1. – 100с.Рекомендовано Міністерством освіти і науки України лист МОН України від 18.07.2007р. № 1/11-5303
- 10.Р.Л.Горбачук, А.В. Скоцький. Курс лекцій з дисципліни

«Композиція сучасного танцю та імпровізація». - Рівне, 2012.-31с.

11. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти, розроблені під керівництвом О.Я.Савченко. 1-2 класи,

3-4 класи/Уклад. А.В. Лотоцька. - Харків: Вид-во «Ранок», 2020.-240с.

12. Вікіпедія в гугл.

